

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi

Aikuislukioliitto ry:n ja Aikuislukioiden Rehtorit AiRe ry:n lausunto ylioppilastutkinnon rakenteen muuttamista koskevasta uudesta ehdotuksesta (kuulemistilaisuutta 6.11.2018 koskeva muistio)

Aikuislukioliitto ry (entinen Iltakoulujen liitto IKLO ry) ja Aikuislukioiden Rehtorit AiRe ry kiittävät mahdollisuudesta osallistua ylioppilastutkinnon rakenteen muuttamista koskevaan kuulemistilaisuuteen ja samalla antaa asiasta lausuntonsa. Aikuislukioliittoon kuuluu aikuislukioiden ja -linjojen ylläpitäjiä, Aikuislukioiden Rehtorit AiRe ry sekä Aikuislukioiden opettajat AIO ry.

Kuten olemme aiemmissa lausunnoissamme todenneet, lukiouudistusyksikkö on mielestämme onnistunut tärkeässä lukiokoulutusta koskevien säännösten uudistamistyössä erinomaisesti. Uuden lukiolain voi perustellusti odottaa mm. tuottavan opiskelijoille jatkossa nykyistä laaja-alaisempaa ja monipuolisempaa osaamista, ehkäisevän opintojen keskeytymistä ja nopeuttavan opiskelijoiden siirtymistä korkea-asteelle sekä myös tuottavan koulutuksen järjestäjille uusia mahdollisuuksia paikallisesti tarkoituksenmukaisten ja uutta lisäarvoa tuottavien opintokokonaisuuksien järjestämisessä.

Ylioppilastutkinnon uudistamista koskevasta lakiesitysluonnoksesta 3.9.2018 antamassamme lausunnossa totesimme, että luonnoksessa esitetyt tavoitteet tutkinnon hyväksyttävän suorittamisen edistämisestä ja sen keskeyttämisen ehkäisemisestä sekä kokeisiin liittyvän henkisen kuormituksen vähentämisestä ovat tutkinnon uudistamisen kannalta keskeisen tärkeitä.

Pidimme aikuisopiskelijoiden kannalta hyvin hyödyllisinä luonnoksessa esitettyjä uudistuksia mm. kokeisiin ilmoittautumiseen liittyvien menettelyjen joustavoittamisen osalta ja hylätyn tutkinnon yhteydessä suoritettujen hyväksytyjen kokeiden sisällyttämisestä uuteen tutkintoon kolmen vuoden ajan, samoin tavoitetta monipuolistaa tutkinnossa osoitettua osaamista.

Lausunnossamme totesimme kuitenkin tutkinnon rakenteeseen esitettyjen muutosten tuottavan aikuislukioiden opiskelijoille olennaisia vaikeuksia.

Katsoimme, että lakiesitysluonnoksessa kesällä esitetty tutkinnon uusi rakenne olisi toteutuessaan voinut olennaisesti vaikeuttaa monille heikommista kokelaista tutkinnon suorittamista sen kuormittavuuden lisääntymisen vuoksi. Monille näistä opiskelijoista olisivat rakenteen tuottamat todennäköiset ja vaikeaksi koetut aineyhdistelmät (matematiikka ja ruotsi toisena kotimaisena) lisänneet riskiä tutkinnon ja opintojen keskeytymisestä kokeen vaatavuuden selvän kasvun vuoksi. Katsoimme, että näin lakiuudistuksen tavoitteet ylioppilastutkinnon kokeisiin liittyvän henkisen kuormituksen vähentämisestä ja tutkinnon suorittamisen keskeytymisten tai uusimisten ehkäisemisestä vesittyisivät, syrjäytyvien (nuorten) aikuisten määrän samalla lisääntyessä.

Nyt kuulemistilaisuutta koskevassa muistiossa esitetty rakenne on aiempaa selkeämpi ja se voisi toteutuessaan tarjota kokelailemme hieman helpomman tutkintokokeiden yhdistelmän. Muistiossa tuodaan kuitenkin näkyviin ongelmat, joita nykyistä vaativamman tutkintomallin voi katsoa tuottavan mm. aikuislukioiden opiskelijoille, kaksoistutkintoa suorittaville tai maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille:

”Viiden kokeen rakenne voisi aiheuttaa haasteita kaksoistutkintoa suorittaville ja osalle aikuislukioiden opiskelijoista tai opiskelijoille, joilla on oppimisvaikeuksia tai muita haasteita ylioppilastutkinnosta suoriutumisessa. Ehdotus voisi pidentää opiskeluaikoja ja vähentää suoritettujen ylioppilastutkintojen määrää jonkin verran.”

Tutkinnon rakenteen uudistaminen esitetyllä tavalla voi näin tuottaa em. opiskelijaryhmien osalta lukiouudistuksen tavoitteiden vastaisesti juuri sen, mitä uudistuksella pyrittiin välttämään: lukion oppimäärän ja tutkinnon suorittamisen vaikeutumisen tai jopa opintojen keskeytymisen, haastavammassa asemassa olevien opiskelijoiden marginalisoitumisen riskin lisääntymisen.

Aikuislukioiden tutkinnon suorittajat kuuluvat pääosin siihen 20 prosentin ryhmään maamme kokelaista, jotka suorittavat tutkinnossaan vain neljä koetta (kuudesta aikuislukiosta keräämämme epävirallisen datan perusteella kokelaamme tekevät keskimäärin noin 4,3 koetta tutkintoa kohden), opiskelijoidemme erityispiirteet tuntien aivan ilmeisistä syistä. Monille heistä viides pakollinen aine voi olla se ratkaiseva ylimääräinen kuorma, joka aiheuttaa opintojen keskeytymisen.

Viiden pakollisen kokeen edellyttäminen voi kuitenkin olla myös kahden tutkinnon opintojen valtakunnallisen järjestämisen kannalta jopa kohtalokasta.

Ymmärrämme hyvin syyt siihen, miksi uudistaminen halutaan toteuttaa nyt esitetyllä tavalla kuten myös sen, että kompensaation ja nyt tutkintoon esitettävien uudistusten (mm. hyväksytyjen kokeiden siirtäminen hylätystä tutkinnosta uuteen) avulla voidaan jatkossa ehkä olennaisestikin lieventää heikommille opiskelijoille tutkinnon vaikeutumisesta syntyviä ongelmia. Toteamme kuitenkin, että jos rakenteen uudistaminen voi tuottaa näin merkittäviä epätoivottavia vaikutuksia erityisesti haastavimmassa asemassa oleville opiskelijoille, tulee sen tuottamien hyötyjen myös olla pakottavia.

Korkea-asteen todistusvalinnan valintaperusteet ohjaavat jatkossa kokelaiden valintoja väistämättä nykyistä useamman kokeen suorittamiseen. Tämä asiointi voi muuttua ja siksi laaja-alaisen osaamisen osoittamisen mahdollisuus tulee ymmärrettävästi voida kirjata myös ylioppilastutkintoa koskeviin säännöksiin, ei vähiten kokelaiden oikeuksien takaamiseksi mahdollisissa muutoksissa. Toivomme kuitenkin, että ministeriö voi löytää keinon näiden kirjausten tekemiseen muuttamatta tutkinnon rakennetta viiteen pakolliseen kokeeseen.

Katsomme, että tarvetta rakenteen uudistamiseen ei ole myöskään siksi, että hyvin onnistuneella tavalla toteutettu uusi lukiolaki jo pitää sisällään kaikki tarvittavat elementit opiskelijoiden laaja-alaisen ja monipuolisen osaamisen ja vahvemman yleissivistyksen kehittämiseen tulevaisuudessa (korkea-asteysteistyö, laajempien opintojaksojen tuottama mahdollisuus oppiainerajat ylittävän laaja-alaisemman osaamisen kehittämiseen, ym.).

Pyydämme myös aikuisopiskelijoidemme osalta huomioimaan sen, että aikuisten lukiokoulutus palvelee yleissivistävän tarkoituksensa ohella hyvin monia eri tarpeita opiskelijoidemme elämässä: se tuottaa heille valmiudet jatko-opintoihin, myös silloin, kun koko lukion oppimäärää ei saada valmiiksi, vahvistaa heidän työelämätaitojaan, toimii maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kotouttamisen tärkeänä mahdollistajana ja tuottaa opiskelijoillemme edellytykset elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen. Aikuisten lukiokoulutukselle säännöksissä asetetut tavoitteet voivat toteutua, vaikka opiskelija ei opintojensa päätteeksi suorittaisi ylioppilastutkintoa tai vaikka hän ei sen suoritettuaan hakeutuisi jatko-opintoihin.

Katsomme mm. näistä syistä, että ylioppilastutkintoon lukiolain uudistamisen myötä jo tehdyt muutokset (rajaton uusimisoikeus) ja nyt uudessa lakiesitysluonnoksessa tutkinnon rakenteen uudistamisen ohella tehtäväksi esitetyt muutokset (mm. kokeisiin ilmoittautumiseen liittyvien menettelyjen joustavoittaminen ja hylätyn tutkinnon yhteydessä suoritettujen hyväksytyjen kokeiden sisällyttäminen uuteen tutkintoon kolmen vuoden ajan) ovat tutkinnon uudistamisen kannalta tarvittava ja riittävä kokonaisuus.

Pyydämme ministeriötä harkitsemaan mahdollisuutta siihen, että tutkinnon rakenne säilytettäisiin nykyisellään. Kokelaiden laaja-alaisen osaamisen vahvistamisen edellytykset on jo kirjattu uuteen lukiolakiin koulutuksen järjestäjiä velvoittavina.

Palaamme tässä yhteydessä vielä lakiesitysluonnokseen sisältyvään ehdotukseen ylioppilastutkinnon järjestämisestä jatkossa myös englannin kielellä, mitä Aikuislukioliitto ry kannattaa lämpimästi.

Yllä esittämämme varaukset tutkinnon vaikeutumisen tuottamista seurauksista koskevat myös englanninkielistä tutkintoa. Vaikka kompensaatiolla voitaisiin lieventää heikommille vieraskielisille opiskelijoille tutkinnon vaikeutumisesta syntyviä ongelmia, voi tarpeen siihen erityisesti olettaa koskevan tutkintoon sisällytettäväksi päätettyä äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen tasoista s2/r2-koetta, jota yhdistyksemme pitää liian vaativana ajatellen uudistuksen varsinaisena kohteena olevia opiskelijoita (ei peruskouluopintoja Suomessa, oleskelu maassa vain lyhyen aikaa tai esim. aiempien IB-opintojen keskeytyminen). Kuten toimme esiin aiemmassa lausunnossamme, ei näiden opiskelijoiden suomen kielen taidon kohottaminen kokeen edellyttämälle tasolle kokelaan ja tutkinnon suorittamisen kannalta riittävän lyhyessä ajassa ole mahdollista ilman huomattavaa kykeisiin opiskelijoihin kohdistuvaa s2-opetuksen lisäresurssia, jota valtaosa koulutuksen järjestäjistä ei kykene järjestämään. Emme pidä mielekkäänä ajatusta siitä, että lähtökohtaisesti liian vaativa koe joudutaan kompensoimaan suurelle osalle tästä opiskelijaryhmästä tutkinnon valmistumisen varmistamiseksi.

Tästä syystä esitämme edelleen harkittavaksi vaihtoehtoisena mallina tämän tutkintokokeen järjestämistä kahden tasoisina kokeina, joista vaativampi olisi nykyisen kaltainen ja joista helpompi olisi esim. tarjolla vain opiskelijoille, jotka ovat suorittaneet peruskoulun muualla kuin Suomessa. Rajaamalla kohdejoukkoa tällä tavalla voisi tutkintojen perustellusti katsoa säilyvän yhdenvertaisina.

Helsingissä, 6.11.2018

Panu Kela

Puheenjohtaja
Aikuislukioliitto ry

Mauri Ronimus

Puheenjohtaja
Aikuislukioiden Rehtorit AiRe ry